

Simon Krisztina

Ötletek egy könyvtárostánár tarisznyájába – gondolatok/emlékek a veszprémi vándorgyűlésről

Napjaink legnagyobb kihívása az élet minden területén a folyamatos innováció és mobilitás. Az információ egyre nagyobb érték. Az egész életen át tartó tanulás mára alapkövetelménnyé vált. Különösen jellemző ránk, könyvtárosokra. Dolgozzunk akár köz-, szak- vagy iskolai könyvtárban. Minőségi munkánk két alappillére a kiterjedt kapcsolati háló és a kooperáció. Nem véletlenül lett tehát a 2016. július 7–9. között Veszprémben megrendezésre került Magyar Könyvtárosok Egyesülete 48. vándorgyűlésének vezérfonalá és címe: *Kapcsolat – könyvtár – együttműködés. Felelősséggel a sikeres közösségekért!*

Személy szerint engem a téma azért is érdekelt, mert könyvtárostánárként egyre inkább azt tapasztalom, hogy a hatékony működés érdekében több funkciót is be kell betöltenie egy iskolai könyvtárnak. Közösségi térként például elérhetjük azokat a diákokat is, akik egyébként nem olvasók, a közkönyvtárakkal együttműködve színesíthetjük könyvtári életünket, a pedagógus kollégák közreműködésével és őket segítve tudásközpontokká, információs bázisokká válhatunk. Sok-sok lehetőség, még több kihívás. Úgy gondoltam, a vándorgyűlésen elhangzott előadásokból ötleteket meríthetek, hisz' az egymástól való tanulást, a tudásmegosztást tartom az egyik leghatékonyabb tanulási formának. Mások gyakorlata, tapasztalata sokszor adhat lendületet, új tudást saját munkánk elvégzéséhez. Nem véletlen, hogy könyvtárpedagógusként a sokrétű és színes programok közül én a Könyvtárostánárok Egyesületének bemutatóira, előadásaira fókuszáltam.

Ötletmorzsák az iskolamúzeumból

Nem is tudtam volna jobb nyitányt elképzelni a vándorgyűlésnek, mint egy helyi iskolai könyvtár megtekintését. Az érdeklődők ellátogathattak a Veszprémi Dózsa György Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola könyvtárába és iskolamúzeumába. Demény Pálnak köszönhetően mélyrehatóan megismerkedhettünk a múzeum gyűjteményével. Lelkesedése ránk, látogatókra is átragadt, főleg miután a régi tankönyveket nézegetve többen felismerték diákkoruk dokumentumait. Bármily furcsa is, iskolatáskáink tartalma mára az iskolatörténet részét képezi, mi több, úttörő éveink kitüntetései vagy az általunk használt elektronikai eszközök a mai gyerekeknek már csupán érdekességek.

Számomra viszont több gyakorlati ötletet is adott a kiállítás. Főleg az a rész, ahol a pedagógusok által használt segédeszközökkel ismerkedhettünk meg. Az egyszerű, gyakran otthon is elkészíthető segédanyagokat lefényképeztem, és már a múzeumlátogatás során elkezdtem pedagógiai módszertáram és ötlettáram pillangós hátizsákjának megtöltését. És a gyűjtögetés folytatódott...

Könyvtárpedagógiai ötletek

Bencsik Józsefné Éva könyvtárostánár az iskolai könyvtár és saját munkája bemutatása során több, a saját könyvtáramban is megvalósítható jó gyakorlatot is ismerkedhettem meg. Az iskolai könyvtárba még be se léptünk, amikor már egy játékos feladat ötlete keltette fel a figyelmünket, melynek fantáziájával: „lapozós egyetem”. Az iskola egész területén kis „vitrinek” vannak elhelyezve. Ezekbe évközben egy-egy könyv kerül, bizonyos oldalakon kinyitva (majd következő oldalra lapozva), valamint az olvasottakhoz készített feladatlap. A megoldásokat a könyvtárban kell leadni. A könyvek és a feladatok bizonyos időközönként cserélődnek. Mi történik? Közelebb hozzuk a könyveket az olvasókhoz, segítünk leküzdeni küszöbfélelmüket, felkeltjük érdeklődésüket. És a könyv, az olvasás népszerűsítése jelen van az egész iskolában. Mi több, maga az iskolai könyvtár is, hisz’ már a folyosókon „megszólítja” a könyvtárostánár a diákokat. És a folyosói kommunikáció folytatódik. A könyvtár előtti falrész tele a könyvtár éves programjaihoz kötődő kiállítási darabokkal, felhívásokkal. Élő, közvetlen kommunikáció zajlik így a diákok és a könyvtár között. Éva előadásából – már a könyvtár terén belül – kiderült az is, hogy milyen színes a könyvtári élet.

Láthatunk gyönyörű védőborítókat, amiket egy-egy osztály készített a már igencsak elhasznált Benedek Elek mesekönyvekre. Az ötlet kiváló. Gyakorlati tapasztalatom azt mutatja, hogy sokszor azért nem veszik le a gyerekek a régebbi kiadású könyveket a polcokról, mert elhasznált, csúnya a kötésük. De új borítókat gyártva, esztétikusabbá tehetjük állományunk külsejét, miközben személyes kötődést is kialakíthatunk az olvasó és a mű között. Hisz’ ahhoz, hogy szép, kifejező borítót készítsenek a diákok, meg kell ismerniük az adott művet, műveket. A saját kötésű könyveket aztán valószínűleg ajánlgatni is fogják egymásnak, és rögtön érvényesül a pozitív kortárs hatás. Így hathatnak kedvezően a különböző olvasáshoz kapcsolódó idézeteket tartalmazó könyvjelzők is, melyeket Éva mutatott nekünk. Ezek funkcióját és tartalmát is továbbgondoltam, és a fentiekkel együtt szintén bekerültek a tarsolyomba, a szülőknek szóló könyvajánló könyvjelzővel együtt.

Egy követendő példa

Délután az érdeklődők részt vehettek a vándorgyűlés nyitó plenáris ülésén, mely a gondolatébresztő megnyitókon túl számunkra, könyvtárostánárok számára meglepetést is tartogatott. Szakmári Klára az KTE akkori elnöke MKE emlékéremet kapott. Úgy gondolom, hogy ez mindannyiunk szívét büszkeséggel töltötte el. És a Kláráról szóló laudációt hallgatva ismét került valami abba a pillangós hátizsákba.¹ Hisz’ egy ember 38 évi elkötelezett könyvtárostánári munkáját látva egy követendő példát vihettem haza. Példát az elkötelezettségre, a motivációra, a folyamatos megújulási készségre, képességre. Klári munkássága arra ösztönöz, hogy mindig van valami új, valami más lehetőség, van

továblépés, csak rá kell találni, meg kell ragadni. A lényeg, hogy az adódó lehetőségekből a lehető legtöbbet hozza ki az ember, a többiek érdekeit figyelembe véve, képviselve. A díjkiosztón született meg az ötlet, hogy mi is meglepnénk, valami egyedi ajándékkal. A meglepetést péntek délelőttre a Hangvilla próbateremében elhangzó előadások idejére tartogattuk, ahol a moderátor nem más volt, mint Szakmári Klára.

Titkok a városban

Előtte viszont még ott volt a késő délután és az este, ami kiváló alkalmat nyújtott a kapcsolatépítésre, ápolásra. A helyi szervezők színes programokkal tették lehetővé a kötetlen beszélgetéseket, kulturális feltöltődést. Mi páran, könyvtárostanárok, kötetlen programot választottunk, és együtt indultunk városnézésre. És mitől pedagógus a pedagógus? Sétánk során rögtön megoldandó játékos feladatra bukkantunk. Olyan táblákra, melyek jelentését titok fedte. Minden kreativitásunkat latba vetve se tudtuk megfejtetni a furcsa ábrákat, de viccesebbnél viccesebb megoldások születtek, és lefényképeztük a táblákat. Én személy szerint meg fogom kérdezni diákjaimat szeptemberben, hogy szerintük mit jelentenek a képek. Jó kis feladatlap állítható össze belőlük, egy érdekes könyvtárhasználati óra bevezetőjeként.

Inspiráló iskolai könyvtári körkép

Arra is rá kellett jönnöm a másnapi első előadást hallgatva, hogy könyvtárhasználati óráim helyszíne, iskolai könyvtárunk ellátottsága a veszprémi helyzet tükrében az átlagosnál jobbnak mondható. Szukits Éva, a Deák Ferenc Általános Iskola könyvtárostánára ugyanis a városban végzett felmérés alapján a veszprémi iskolai könyvtárak tárgyi, személyi feltételeiről tartott előadást, helyenként érintve a könyvtárakban folyó pedagógiai munkát. Előadásában rámutatott azokra a csomópontokra, melyeket érdemes vizsgálni az iskolai könyvtárak esetében. Adatokat, összehasonlításokat hallhattunk ábrákkal, grafikonokkal, illusztrálva helyi eredményekkel. Miért lehet ez mégis hasznos számunkra? Azon túlmutatva, hogy saját könyvtárunkat el tudjuk helyezni egy skálán, szempontokat kaphattunk egy hasonló vizsgálat elvégzéséhez saját lakóhelyünkön. Másik felhasználási lehetősége az előadásnak, hogy a pedagógus életpálya modell portfóliós felülete kért tőlünk egy intézménybemutatót. Sokszor könyvtárostanárként bajban van a kolléga, hogy mit is mutasson be az iskolán kívül, milyen részletesen térjen ki az iskolai könyvtár bemutatására. Az elhangzottak jó támpontot jelenthetnek. Azért szükséges ugyanis, hogy a portfólióban egy reális, lehetőleg sok szempontú, mégis tömör leírást adjunk könyvtárunkról, mert az befolyásolhatja könyvtárpedagógiai munkánk színvonalának megítélését. Nehéz ugyanis bemutatni az IKT kompetenciáját az óráján annak a pedagógusnak, akinek nem állnak IKT eszközök a rendelkezésére, folyóirat használatot is nehéz folyóiratok nélkül tanítani, vagy internetes információkeresést internet és számítógép nélkül. Sajnos sorolhatnánk a problémákat, de ehelyett sokkal célravezetőbb a helyzetfeltárás, amiből rögtön kiderülnek lehetőségeink is.

A következő előadás is egyfajta helyzetfeltárásról szólt, de már nem a tárgyi feltételek tükrében, hanem az olvasóvá válás, a családi háttér, az iskola összefüggéseiben. Pál Lajosné Hajnalka, a várpalotai Várkerti Általános Iskola könyvtárostánára a gyermekek olvasási szokásairól, olvasóvá válásának kezdeteiről beszélt egy általa készített szülői

kérdőíves felmérés eredményeinek alapján. Háttérinformációként megtudhattuk, hogy a felmérésben részt vevő családok nagy részét már ismerte a felmérésvezető. Talán ennek is köszönhető, hogy a kitöltött kérdőívek kettő kivételével visszaérkeztek. A gyakorlatból levonható az a konzekvencia, hogy nagyobb a kérdőív kitöltési kedv, ha a kitöltőknek közvetlen személyes kötődése van a felmérés témájához vagy szereplőihez. Az előadó bemutatta a témát feldolgozó kérdéseit, alátámasztotta azok létjogosultságát a vizsgálatban. Hipotéziseket állított fel, majd bemutatta az eredményeket. Érdekes lett volna, ha látunk minta kérdőívet, esetleg az eredményekről készült diagramokat.

„Mi a Szösz?” – olvasókat nevelünk

Az olvasóvá válás elméleti hátterének megismerése után a szekcióülés következő programja egy korai olvasóvá nevelést bemutató jó gyakorlat volt. Királyné Dorogi Edina és Péterfi Rita, a Pest Megyei Könyvtár könyvtárosai a *Mi a Szösz?* című, óvodásokat célzó könyvtárnépszerűsítő kiadványról és annak olvasásszociológiai hátteréről beszélt. Előadásuk nemcsak arra világított rá, hogy miért fontos minél korábban literációs környezetben nevelni a gyermekeket, de felkeltette a hallgatóság érdeklődését azok iránt a nemzetközi és hazai felmérések iránt is, melyek az egyes országok diákjainak szövegértési-olvasási, szövegfeldolgozási képességeire fókuszálnak. Én is utánaolvastam a témának, hogy a program hátterét még komplexebben lássam, az eredmények tükrében iskolám olvasásnépszerűsítő programjait átgondoljam, megtaláljam a megfelelő kitorési pontokat, fejlesztendő területeket. Mint megtudtuk, a könyvtárba járó illusztrátorokat kértek fel a kiadvány arculatának megtervezésére, így jött létre a „Mi a Szösz?” címet viselő „mesefüzetecske”. Aki ezt végigolvassa, alapismereteket nyújt a könyvtár világról, akinek ezt a mesét elmesélik, egy csodás könyvtári világba csöppen, miközben látens módon megtanul több könyvtári alapfogalmat, de megismerkednek általános könyvtári problémákkal is (pl. a sok összefirkált mesekönyv, amit szösz mamának egész éjjel rádírozni kell).

A gyerekekben a kis Szösz figuráján keresztül kialakul egy pozitív attitűd a könyvtári élethez kapcsolódóan. A mesén keresztül közelebb kerülnek a könyvek világához, megszüntetjük küszöbfélelmüket. A kiadvány egyaránt használható a könyvtárlátogatást előkészítő szakaszban, a könyvtárlátogatás során és a látogatás után, az emlékek felidézésére is. Köthetünk hozzá kézműves foglalkozásokat is.

Örömtelnek tartom, hogy egyre többen jönnek rá arra, hogy már az óvodás korosztály is megszólítható könyv-könyvtárhasználati foglalkozásokkal. Éveken keresztül gyakorlat volt, hogy a könyvtár csak helyszínt biztosított olyan foglalkozásoknak (pl. kézműves), ahol a könyvek semmi szerepet nem kaptak. Természetesen hasznos volt, hogy a gyermekekben kialakult egy kellemes élmény a könyvtárral kapcsolatban, és jó esetben a szülőkkel utána körül is néztek, de hiányzott ezekből a foglalkozásokból a pedagógiai tudatosság. Napjaink gyakorlata megváltozni látszik. És a kis Szösz kitalálói megragadták azt a lehetőséget, ami az óvodás korosztály életkori sajátosságait figyelembe véve elkezdheti a korai olvasóvá nevelést.

A közös gondolkodás is előrevisz

Azt gondolom, hogy nekünk könyvtárostanároknak ez követendő példa. Saját mikrokozmoszunkban föl kell mérni a helyi adottságokat, lehetőségeket, és diákjaink életkori sajátosságaihoz, érdeklődési köréhez igazodva megtervezni stratégiánkat. Érdemes kilépni az iskolai kereteink közül és kooperálni a gyerekkönyvtárakkal, más iskolákkal, családdal, de akár gyermekkönyvkiadókkal is. A hallottakat át kell ültetni a gyakorlatba. Ezt segítette a következő előadás is, ami már kifejezetten interaktív volt. A közös meglévő tudásra és a tudásmegosztásra épített. Dömsödy Andrea, az OFI – Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum iskolai könyvtári referense gondolatébresztő előadásával kezdődött az utolsó etap. A téma a *Közösségi tér, mint az olvasásfejlesztés tere az iskolai könyvtárban* volt. Úgy gondolom, már a témaválasztásról elmondható, hogy nagyon aktuális. Az iskolai könyvtárak ugyanis egyre inkább úgy tudják bevonzani a diákokat – főleg a felsős korosztályt –, ha a kölcsönzésen, helyben olvasáson kívül más szolgáltatásokat is nyújtanak. De mi is az a „közösségi tér”? Mik az előnyei, mire kell figyelnünk akkor, amikor a könyvtárat közösségi térként is akarjuk működtetni?

Számomra külön érdekes volt a téma, mert egy éve nyert iskolánk egy pályázatot, mely lehetőséget biztosított egy közösségi tér kialakítására. A választás az iskolai könyvtár egyik helyiségére esett. A támogatásnak köszönhetően lecsereztük a bútorok egy részét, babzsákfotelek, társasjátékok kerültek a könyvtárba. Kialakítottunk egy pihenősarkot is. Akkor még nem gondoltam, hogy az activityző gyerekek és a könyvtár csendjében olvasni kívánó diákok igényeinek összehangolása mekkora feladat lesz. Nemcsak a megugrott könyvtárlátogatási kedvet, a zajsintet is kezelni kellett. Kíváncsi voltam másoknak milyenek a tapasztalatai. Érdekes módon hasonló problémáról nem számolt be senki, viszont jó ötleteket kaptam a könyvtári közösségi tér berendezéséhez, programjaihoz. A csoportfeladat során – amikor véletlenszerűen alakítottunk csoportot a kapott feladat megoldására – nemcsak egy jó ötlet született egy olvasótábor megszervezéséhez, felépítéséhez, témájához, hanem egymás munkáját is jobban megismertük. A feladatmegoldás elején megmutatkozott, hogy mennyiben tér el a gyerekkönyvtárosok és az iskolában dolgozó könyvtárostanárok gondolkodásmódja. Más körülmények, más kihívások, így az olvasótábor szervezését is más aspektusból közelítették meg. Hasznos volt így együtt gondolkodni, és a végén névjegykártyák is gazdát cseréltek. A konferencia egyik célkitűzése, a kapcsolatépítés, így is megvalósult. Jó ötleteket tehettem ismét hátizsákomba, amikor a többiek feladatmegoldásait is meghallgattam, hiszen mindenki más-más olvasásfejlesztési módszert választott, dolgozott ki. Andrea közben különböző szakirodalmakból származó idézeteket adagolt, melyeket igyekeztünk figyelembe venni a feladatmegoldások során.

Összességében elmondható a szekcióületekről, hogy az elhangzott előadások gyarapították szakmai tudásunk, módszertanunk hátizsákját, miközben jó hangulat uralkodott. Ezt talán segítette kis meglepetésünk is, melyet elnökünknek készítettünk. Minden új belépő felé egy kis sárga labda repült, nem kis meglepetést okozva. A meglepetés lényege ugyanis az volt, hogy mindenki, aki részt vett a szekcióprogramon, aláírta gratuláló labdánkat. Miért pont labda? Mert a könyvtárostanárok az elme pallérozásán túl fontosnak tartják a játékosságot, a kreativitást...

A szakmai kiállítók is hozzásegítettek ötletekhez

A KTE szakmai programja ezzel az előadással véget ért, de számomra érdekes volt még a kiállítási tér is, ahol folyamatosan ismerkedhettek a kollégák a szakmához kötődő kiállítók munkájával, kiadványaival, felkínált lehetőségekkel. Természetesen hátizsákunk tartalmát is gyarapították különböző kiadványokkal. Számomra nagyon hasznos volt pl. a KELLO *Új könyvek* kiadványa. A közművelődési könyvtárak gyermekkönyvtárosainak megvan a lehetősége, hogy böngésszenek a kiadványban, így tisztában lehetnek a könyv-újdonságokkal, a könyvpiac kínálatával. Mivel az iskolai könyvtáraknak évek óta nincs központi beszerzési kerete, így szerződésünk se a KELLO-val. Sajnos ebből következően az *Új könyveket* se lapozgathatjuk. Pedig általános könyvismereti műveltségünkhöz is jó lenne. Az ajándékba kapott két kiadványt azóta is folyamatosan olvasgatom, és jelölöm benne, hogy, ha majd valahonnan kapok pénzt beszerzésre, mely könyveket veszem meg. Illetve addig is az *Új könyvek* leírásából kiindulva milyen könyvajánlót tudnék összeállítani diákjaimnak. Olvasást népszerűsítő foglalkozást is kitaláltam már a kiadványhoz. Diákjai készítenek majd válogatást a recenziók alapján. Ebből számomra is kiderül, mit is olvasnak szívesen. Esetleg hasonló recenziókat is megtanulunk készíteni az általuk olvasott könyvekről, majd összeállítjuk az MKKK-t, ami nem más, mint a „Mi Kedvenc Könyveink Kiadvány”.

Szintén jó ötletet adott a Mongúz Kft. kabala mongúza, akit csak akkor vihettünk haza, ha a későbbiekben a figurával készítünk egy-egy fotót (pl. Mongi dolgozik, Mongi nyaral stb.) és feltöltjük a Qulto oldalára. Kitaláltam, hogy az iskolai könyvtárunknak is legyen saját figurája, aki mindenféle tevékenységet végez, amit le is fotózunk. Ennek megalkotása, elkészítése felöllelheti az egész tanévet, aztán jöhet a szelfizés és a megosztás a figurával

A vándorgyűlés további programjai a szakmaiságon túl a művelődésre, kikapcsolódásra fókuszáltak. A szervezők több városukat és a környéket bemutató programot, ismerkedési estet, egész napos kirándulást szerveztek. Ezekről már csak hírből hallottam, mert nem vettem részt rajtuk, de az egyöntetű vélemény a sokszínűségről, jól szervezettségről számolt be. Szakmailag, lelkiileg feltöltődve, kapcsolatrendszerünket felfrissítve térhettünk haza. Köszönet a szervezőknek!²

Jegyzetek

1. http://mke.info.hu/wp-content/uploads/2010/10/Emlekerem_Szakmari_Klara_2016.pdf
2. További információk elérhetőek a KTE honlapján: <http://www.ktep.hu/MKEvandgy2016>

